

1079

De Bilsmaal,

OP

WAT HEBT GIJ ALS AFSCHAFFERS VAN STERKEN
DRANK IN 1850 GEDAAN?

EEN WOORD VAN OPWEKKING AAN ZIJNE MEDELEDEN BIJ DEN
AANVANG VAN HET JAAR 1851,

DOOR

J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK,
Hoogleeraar.

AMSTERDAM,
BIJ H. W. MOOIJ.
1851.

A

19

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0735 6915

1079

1079
A 19

DE MIJLPAAL.

554064.

DE MIJLPAAL,

OF

WAT HEBT GIJ ALS AFSCHAFFERS VAN
STERKEN DRANK IN 1850 GEDAAN?

EEN WOORD VAN OPWEKKING AAN ZIJNE MEDELEDEN
BIJ DEN AANVANG VAN HET JAAR 1851,

DOOR

J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK,
Soogheeraar.

Amsterdam,

BIJ H. W. MOOIJ.

1851.

GEDRUKT BIJ J. G. LA LAU TE LEIDEN.

Deze toespraak, op den 2 Januarij 1851 in eene vergadering van de Vereeniging tot afschaffing te Utrecht gehouden ter opwekking van ijver en nadenken, meenden eenige vrienden, dat ook elders eenig nut zoude kunnen stichten; om deze redenen heb ik haar niet willen terughouden. Moge zij overal met welwillendheid ontvangen worden, en iets tot vermeerdering van den ijver der leden en tot uitbreiding van onze Vereeniging bijdragen.

GEACHTE MANNEN EN VROUWENSCHAAR!
LEDEN EN GASTEN VAN DE VEREENIGING
TOT AFSCHAFFING VAN STERKEN DRANK!
GEËERDE HOORDERS EN HOORDERESSEN!

Het leven is eene reize, en een nieuwejaarsdag een mijlpaal, waarbij de wandelaar eenige oogenblikken uitrust van zijne vermoeijenis, om nog eens te rug te zien op den afgelopen baan en te herdenken, hoe hij zijnen weg heeft afgelegd en hoe veel nader hij tot zijn doelwit gekomen is. Heeft hij dan redenen, om over zich zelven niet ontevreden te zijn, gevoelt hij, zijnen hem gegevenen tijd niet nutteloos te hebben verbeuzeld, maar ter bereiking van het doel, waar naar hij streeft, zijne krachten naar vermogen te hebben aangewend en geene gelegenheid hiervoor te hebben verwaarloosd, dan neemt hij bemoedigd zijnen wandelstaf weder op en, vertrouwend op hooger en zegen en bijstand, vervolgt hij tevreden en gesterkt op nieuw zijnen weg.

Zoude het dan voor ons, als medeleden der Vereeniging ter afschaffing van sterken drank, zoo geheel overbodig of nutteloos zijn, bij den aanvang van dit jaar, dat voorbeeld van den reiziger natevolgen, en ons af te vragen hoe veel wegs wij in het afgelopen

jaar hebben afgelegd, of wij inderdaad getrouw aan onze roeping zijn gebleven, en meer of min tot uitbreiding van deze zoo nuttige instelling hebben medegewerkt?

In een ernstig maar welgemeend woord wilde ik daaromtrent eenige wenken U mededeelen. Neemt ze aan met welwillendheid.

Naauwelijks zoude ik mijne reden tot hen durven rigten, die in het afgelopen jaar aan hunne eenmaal afgelegde belofte zijn ontrouw geweest, indien niet de droevige ondervinding maar al te zeer geleerd had, dat onder ons ook zoodanigen gevonden worden. — Heeft dan waarlijk, bij eenigen onder u reeds de zucht naar het vlugtig genot van een oogenblik sterker kunnen werken, dan het gevoel van eer en trouw, dan de kracht der eenmaal gedane belofte, wat zal dan, indien deze dit niet meer vermogen, u in de toekomst tegen de verleiding van sterken drank kunnen behoeden, en u van den rand des afgronds terughouden, die jaarlijks zoo vele slagtoffers jammerlijk doet verloren gaan? Is dit niet spotten met uw geluk, hetgeen in dit opzigt uw hemelsche Vader in uwe handen heeft gelegd? Durft gij dan nog bij de intrede van het nieuwe jaar van Hem zegen afvragen en het goede op uwe verdere reis hopen, als gij zoo ligtzinnig van den regten weg afwijkt?

Meent gij, dat gij alleen tegen uw *eigen* belang hebt gehandeld en dat spoedig weder herstellen kunt? Neen! gij hebt, door uw gedrag, ook tegen de uwen en tegen anderen u schuldig gemaakt. Hebt gij niet de belofte aangegaan, om ook bij anderen het gebruik van sterken drank naar vermogen te keer te

gaan? En gij geeft hun hiertoe zelf het voorbeeld! Kunt gij weten, *wie* zich op dit voorbeeld beroepen en hierdoor in het oogenblik der verleiding bezwijken kan, om misschien, ééns gevallen, voor altijd verloren te gaan, en zoudt gij dan niet de oorzaak zijn van zijn ongeluk? Zoo hebt gij u dan ook tegen onze geheele Vereeniging vergrepen. Is niet hare kracht gelegen in de stipte getrouwheid harer leden, en stelt gij door uwe ontrouw haar niet bloot aan schande en minachting, en berooft haar alzoo van hare krachtigste wapenen, om het ongeluk, door het gebruik van den sterken drank zoo algemeen verspreid, met eenige vrucht te bestrijden?

Dat dan zij, die zich hieraan, bij het terugzien op den afgelegden weg, schuldig gevoelen, de oogen neêrslaan van schaamte, maar daarom niet henen gaan! Dat zij gevoelen, hoeveel schande zij over onze Vereeniging gebragt, hoeveel schade zij haar gedaan hebben, en met het nieuwe jaar een ernstig voornemen opvatten om te vergoeden, wat zij in dezen bedorven hebben. Of zijn er onder u, die de afgelegde belofte voor zich nog te zwaar achten, treedt dan liever vrijwillig uit onze Vereeniging, zooals gij vrijwillig hieraan hebt deel genomen, maar wordt niet ontrouw en blijft ten minste ieder een eerlijk man, een man van uw woord. Bedenkt echter wel, dat gij u op den weg des verderfs begeeft en het middel versmaadt, hetgeen God tot uw geluk u nog laat aanbieden.

Maar gij, mijne hoorders! die in dit opzigt u niet schuldig gevoelt, en getrouw zijt gebleven aan uw

woord, hebt gij *daarmede alleen* wel voldaan aan de belofte, die gij hebt afgelegd? Meent gij, genoeg gedaan te hebben, als gij alleen voor u zelve hebt geleefd en gezorgd? Hebt gij dan ook niet tevens beloofd, naar uw vermogen het gebruik van sterken drank bij anderen te zullen tegengaan en hen pogen te bewegen, om zich aan onze zijde te scharen, en lid te worden van deze Vereeniging? Is het niet het hoofddoel van deze instelling, die vooral kracht ontvangt van het aangroeiend getal harer getrouwe leden, om, door uitbreiding, hare beginselen zoo veel mogelijk te verspreiden? Zijt gij overtuigd van het nadeel van den sterken drank? hebt gij niet menigmaal met diep leedwezen zijne slagtoffers gezien en hun ongeluk betreurd? Maar dan zijt gij geene echte leden van deze Vereeniging, indien gij niet tevens wenscht, dat dit misbruik zoo veel mogelijk beperkt worde. Doch ook deze bloote wensh is niet voldoende. Of zoudt gij denken, genoeg gedaan te hebben met uwe onderteekening en onthouding voor u zelve, om overigens als werkelooze toeschouwers aantezien, wat anderen ter verdere uitbreiding onzer Vereeniging mogen aanwenden?

Vrienden! wij staan thans bij den Mijlpaal, en starende op de afgelegde baan, vraag ik met nadruk: »kunt gij allen in dit opzigt met zelfsvoldoening op het verloopene jaar terugzien?» Ik vraag niet slechts, of gij getrouw zijt gebleven; »maar hebt gij allen, naar mate de gelegenheid zich voordeed, getracht ook anderen te winnen en tot ons verbond over te halen?» Hoezeer de moeilijkheid en de tegenstand mij niet onbekend zijn, waarmede men doorgaans

bij het aanwinnen van nieuwe leden te kampen heeft, vrees ik echter zeer, dat menig lid, op dit punt zich zelve beproevende en ernstig op den afgelegden jaarkring terug ziende, zich vergelijken moet bij hem, die, één talent ontvangen hebbende, dit begroef, en niet getracht heeft een tweede talent over te winnen.

De geringe aanwinst van leden bij onze Vereeniging gedurende het afgelopen jaar in deze stad getuigt tegen u, want slechts 20 nieuwe leden zijn tot het geheele getal van 413 bij onze afdeling toegetroten. Indien nu eens twintig leden ieder slechts één hadden aangewonnen, — en ik weet, dat door eenige ijverige leden meerderen tot ons zijn toegebracht — dan zouden er nog ruim 390 overblijven, wien het gedurende een geheel jaar niet gelukt was, één enkel lid tot ons verbond aan te winnen! Zoude de tegenstand tegen de deelneming aan onze Vereeniging dan in onzen zoo genoemden verlichten tijd zoo groot zijn, en het goede in ons vaderland zoo moeilijk ingang vinden? Dit kan ik niet gelooven. Blijkt veeleer hieruit niet overtuigeud, en moet uw eigen geweten het niet toestemmen, dat gij hierin niet zijt vrij te pleiten, en dat zeer velen zich van hunne gegevene belofte niet genoegzaam hebben gekweten?

Indien gij echter betreurt, niet onverschillig te zijn, maar indedaad overtuigd van den schadelijken invloed van den sterken drank, die zoo menig huisgezin tot den bedelstaf en tot allerlei rampen voert, een' drank waardoor jaarlijks, in ons vaderland, en dit wel voor een groot deel door de arbeidende klasse en armen, voor meer dan 15 millioenen guldens

wordt verkwest — indien gij dan belang stelt in het bestaan van eene Vereeniging, die zich de uitroeijing van deze zoo diep ingekankerde pest in de maatschappij ten doel stelt, verheugt gij u dan niet, dat u door haar eene kostelooze gelegenheid gegeven is om hiertoe mede te werken? En waarom blijft gij dan stilstaan? Zijt gij niet onverschillig, maar stelt gij inderdaad belang in uw lidmaatschap, gevoelt gij dan niet, dat gij dit verschuldigd zijt aan hen, die u hebben aangespoord om hieraan deel te nemen, en zult gij dan, eenmaal lid geworden zijnde, nalatig zijn om aan anderen weder te geven hetgeen gij vroeger ontvangen hebt? Zoudt gij u dan niet moeten beschouwen als luie en onwerkzame arbeiders in den wijngaard?

»Maar,» hoor ik mij toevoegen, »wij hebben het wel beproefd, doch het is zoo moeilijk om nieuwe leden aantewinnen; men stelt zich bloot aan bespotting, velen lagchen zelfs over onze aanmaning.» Maar kunt gij u dan niet hierboven verheffen? Gevoelt gij dan niet, dat het eene eer is, tot eene Vereeniging te behooren, die het zich ten doel stelt, om in de maatschappij een' zich meer en meer uitbreidenden kring te vormen, waar niet slechts ééne ondeugd, maar waar eene groote bron van zoo vele ondeugden en van zoo groote rampen, de sterke drank, is buiten gesloten?

»Maar», zeggen misschien anderen, »men voert ons zoo vele schijngronden en zwarigheden tegen, welke wij niet altijd genoegzaam konden wederleggen, of althans de menschen lieten zich niet overtuigen; ik heb het wel een en andermaal beproefd, maar het

is mij niet gelukt, en hierom heb ik het liever aan 't bestuur der Afschaffingsvereeniging, of aan andere meer in het spreken begaafde leden overgelaten om nieuwe leden aan te winnen." Maar hebt gij wel genoegzaam gesproken van de voordeelen, die gij bij eigene ervaring aan de afschaffing te danken hebt? hebt gij gewezen op de verbeterde gezondheid, opgeruimdheid, huiselijk genot, welvaart en zielenvrede, die de onthouding met zich medebrengt? Hebt gij wel aangevoerd, dat, door deel te nemen aan onze Vereeniging, niemand ooit ongelukkig is geworden, maar wel heeft kunnen werken aan de bevordering van eigen geluk en dat van anderen? En is het dan wèl gedaan, indien wij ons door zwarigheden zoo spoedig laten ontmoedigen? Is er wel immer iets goeds tot stand gekomen in de wereld, zonder tegenstand, zonder moeite? Zouden wij ons mogen verheugen in het bezit van het Christendom, indien in vroegere tijden tegenstand de Apostelen had afgeschrikt om het te verkondigen? Zoude de koepokinenting zoo algemeen haren weldadigen invloed hebben uitgeoefend, indien niet door kracht en volharding hare algemeene verspreiding ware bevorderd en bijna overal de tegenstand overwonnen?

Vrienden! wij staan aan den Mijlpaal en zien op den afgeloopen weg terug; maar hebt gij dan in het afgeloopen jaar wel genoegzaam overdacht, wat het zeggen kan, een lid te hebben aangewonnen? Zijn wij dan niet bijna dagelijks getuigen van de rampspoed en ellende, in de maatschappij door den sterken drank te weeg gebragt? Geven ons de nieuwspapieren niet gedurig berigten van ongelukken, van

twisten, van verwonding, van moord en doodslag, ja! niet somwijlen van de ijselijkste misdrijven, van broeder- en vadermoord, ten gevolge van dit vreeselijk misbruik? misdrijven, waartoe de mensch alleen in staat is indien hij of krankzinnig is, of, wat hiermede gelijk staat, indien hij door sterken drank zijn verstand heeft beneveld en alle gevoel heeft uitgeschud, ja, als een tijger woedt, zelfs tegen zijne naaste betrekkingen? Of zijn u dan de diepe rampen onbekend, waaronder menige huismoeder gebukt gaat en, kommervól met haar kroost de toekomst te gemoet ziende, te vergeefs redding smeekt van de Voorzienigheid, daar haar man voortgaat, aan zijne ontembare zucht tot sterken drank alles op te offeren, en zelfs eigen vrouw en kroost niet te sparen? Maakt hier de onwaardige echtgenoot de bedde der ongelukkige vrouw om uitkomst niet bijna tot eene bedde om den dood van hem, die in zijne tomeloze drift de bedde zijner vrouw en de tranen van zijn schreijend kroost wederstaat, en de gelegenheid, die hem nog door de Voorzienigheid geschonken wordt om op het goede pad terug te keeren, roekeloos verwaarloost en ziel en ligchaam beiden aan den sterken drank ten offer brengt? Ja, mij zijn voorbeelden bekend, waar de verslaafde dronkaard zich zelfs niet ontzag de verborgene flesch uit de doodkist van zijne eigene vrouw of zuster weg te halen, om aan zijne woedende zucht te voldoen. Zoo diep zinkt de mensch alleen door sterken drank.

Zoude hij echter wel tot die uitersten vervallen zijn, indien hij vroeger, toen hij nog geen slaaf was van dat misbruik, tot het lidmaatschap onzer Verce-

niging was gewonnen? Maar kunt gij dan, bij het aanwinnen van een nieuw lid, die nu misschien nog afschuw heeft van sterken drank, beoordeelen, waarvoor gij hem in lateren tijd zult behoed hebben? Kunt gij dan wel het gewigt bepalen van de weldaad, die gij misschien hem en de maatschappij bewezen hebt, door hem aan ons verbond toe te voegen? Gedenkt toch, dat wie een mensch van dronkenschap terug brengt, of daarvoor bewaart, dat hij iemand heeft gered naar ziel en ligchaam beiden, want beiden brengt sterke drank ten verdere. Ieder dronkaard was immers eens matig, en het is maar eene al te treurige waarheid, dat velen, die nu nog matig zijn en nog konden gewonnen worden, later ook dronkaarts zullen worden en dezelfde rampen om zich zullen verspreiden en tot dezelfde misdrijven zullen vervallen, waarvan wij de geschiedenis nu zoo menigmaal met ijzing vernemen; — en daarvoor kunnen zij misschien nu nog worden behoed. Zoude dan de gedachte, zoo vele rampen welligt te hebben afgewend en mogelijk de aanleiding te zijn geweest tot het geluk van een huisgezin, u, bij het terugzien op de afgelegde baan, geen lichtpunt zijn op uw pad? Of bestaat er wel een hooger, een zuiverder genot in de wereld, dan het stille bewustzijn, eene weldaad te hebben verrigt? Dit geeft ons kracht; het is, als of wij een hooger en invloed in ons gevoelen, die onze daden goedkeurt en ons steun geeft op onze verdere wandeling; het is de hooge belooning, die God aan iedere weldaad verbindt, die wij, zonder er ons op te verhoovaardigen, hebben verrigt. En, al door-

zien wij ook, in het aanwinnen van leden, niet al het goede, dat wij mogelijk hierdoor hebben gesticht, Één is er, die het doorziet en weet te beoordeelen, en waarom zouden wij dan traag zijn en Hem wederstreven? — Vrienden! wij staan aan den Mijlpaal, elk beproeve zichzelven.

Ik vraag u verder, hebt gij wel altijd de regte u ten dienste staande middelen gebruikt, om op de overtuiging van anderen te werken? Het is immers niet ten gevolge van een eenvoudig gesprek, dat men iemand, die door verschillende zwarigheden nog wederhouden wordt, tot deelneming bewegen kan? Ook heeft niet ieder even zeer de gave, met kracht en klem alle die zwarigheden te wederleggen. Maar hetgeen u hierin mogt ontbreken, dat vindt gij immers in overvloed in de menigte geschriften en tractaatjes der Vereeniging, die kosteloos zijn te verkrijgen. Het zoude zeer verkeerd zijn, iemand tot het lidmaatschap onzer Vereeniging aan te nemen na een korstondig gesprek; het is eene te belangrijke zaak, het is een gewigtige stap in het leven, en hiertoe moeten wij niemand bij verrassing brengen. Maar hebt gij dan wel van de, u allen aangeboden, gelegenheid gebruik gemaakt, om kosteloos deze tractaatjes en geschriften dáár uit te deelen, waar gij eenige hoop kondet voeden, dat zij niet zonder vrucht zouden gelezen worden?

Waarlijk, hierin moet ik vreezen, dat vooral eene voorname oorzaak gelegen is, waarom de aanwinst van nieuwe leden niet sneller gaat. Ik moet althans tot mijn leedwezen getuigen, dat, hoezeer ik telkens, wanneer ik het genoegen had een nieuw lid aan te

winnen, hun beloofd heb, de geschriften en tractaatjes, welke zij noodig hadden om aan anderen uit te deelen, kosteloos te zullen teruggeven, ik slechts uiterst zelden hiertoe eene aanvraag bekomen heb. Lag de oorzaak van uwe vruchteloze pogingen dan wel altijd alleen in den tegenstand van hen, die gij trachtet te bewegen, of lag zij misschien wel hierin, dat gij geen genoegzaam gebruik hebt gemaakt van de middelen, die u daartoe worden aangeboden, en waardoor gij welligt het werktuig in de hand der Voorzienigheid hadt kunnen worden, om iemand tegen de verleiding van den sterken drank te bewaren, of een huisgezin te redden, die misschien nu of later digter bij den rand van den afgrond staan, dan gij vermoedt?

Vrienden! Wij staan thans bij den Mijlpaal, ziet terug op den afgelegden weg, en geeft u zelve het antwoord.

Zijt gij, verder, wel altijd omzigtig genoeg geweest in de keuze van den persoon, dien gij tot lid wenschte aan te winnen? Gij hebt een jong mensch aangesproken, hem het gewigt der zaak voorgesteld, de rampen hem voorgehouden, die het gebruik van den sterken drank overal te weeg brengt; maar hij heeft geweigerd; »hij gebruikte zelden, en misbruikte nimmer den sterken drank, en zoude zich wel voor dronkenschap behoeden, zonder aan onze Vereeniging deel te nemen, hij had dit niet noodig;» en uwe pogingen bleven vruchteloos. Maar hebt gij immer uwe dochter, of uwe zuster, uwe dienstmaagd of werkster getracht te bewegen om zich aan onze Vereeniging aan te sluiten? Hebt gij haar tractaatjes of an-

dere geschriften gegeven tot onderrigt en versterking in onze bedoelingen? »Neen,» zegt gij, »voor haar zie ik geen gevaar, dat zij tot misbruik van sterken drank zullen vervallen; zij hebben dit toch niet noodig.» Dit moge waar zijn; maar de vrouw biedt in het algemeen minderen tegenstand en laat zich na de lezing van eenige geschriften ligter overhalen om deel te nemen aan onze Vereeniging, daar zij toch niet gewoon zijn om sterken drank te gebruiken, en, wat gij heden niet bij dien jongen mensch vermagt, om hem tot het lidmaatschap te bewegen, dat doet misschien morgen de krachtiger stem der liefde. Uwe dochter, zuster of dienstmaagd, eens doordrongen van het gewigt der zaak, zal hare hand niet zoo ligt schenken, tenzij haar toekomstige echtgenoot insgelijks zich verbonden heeft, geen sterken drank meer te zullen gebruiken, en hare liefde en zorg voor het geluk van haar huisgezin zal hem eerder getrouw op dit pad doen blijven, dan uwe ras vergeten toespraak.

En waarlijk, hier vooral vrees ik, dat velen zullen nalatig gebleven zijn. Indien ik het klein getal van 52 vrouwelijke leden tegenover 370 mannen uit onze Vereeniging in deze stad vergelijk, dan moet ik gelooven, dat dit al te zeer wordt verwaarloosd. Ik kan althans getuigen, dat het mij reeds meermalen gelukt is, langs dezen weg nieuwe leden aan te winnen, tot wie ik anders zekerlijk geenen toegang zoude hebben verkregen, en die ik nu, hoezeer niet allen in even ruime omstandigheden, echter gelukkig zie in hun huisgezin, waarvan ten minste de rampen, die de sterke drank medebrengt, zijn afgewend.

Vrouwen in deze vergadering! ik roep vooral ook

uwe hulp, uwe ondersteuning in; ik reken op uwen zachten, veel vermogenden invloed op den man. Waar 't het beginsel geldt van te werken uit liefde tot onze naasten en ter bestrijding van den doodvijand van alle aardsch geluk, wilt gij immers niet achterblijven? Vrouwen! het geldt uw geluk; het is vooral om u, om de rampen, waarin wij zoo dikwijls zien, dat gij buiten uwe schuld, door het misbruik van den sterken drank van uwen onwaardigen echtgenoot, met uw ongelukkig kroost wordt gestort, het is vooral hierom dat deze Vereeniging is opgericht. Vrouwen! ik durf op uwe hulp en ondersteuning hopen. Ja! gij hebt haar reeds getoond; want de eerste oprigting dezer Vereeniging tot afschaffing van sterken drank in onze stad is voor een groot deel aan vrouwelijken invloed te danken. Wilt gij u mede aan onze zijde scharen en uwen vermogenden invloed aanwenden tot het winnen van nieuwe leden, dan zie ik dit nieuwe jaar met blijdschap te gemoet, dan verheug ik mij, ook tot u het woord te mogen voeren, en u tot dit goede doel te hebben opgewekt; dan vertrouw ik, dat, als wij weder na het einde van dit jaar, aan den volgenden Mijlpaal staande, het verledene herdenken, dat wij ons dan in eenen rijkeren oogst ten goedé zullen mogen verheugen. Zien wij niet bijna dagelijks, hoe menigwerf het geluk van een huisgezin door sterken drank te gronde gaat, hetwelk misschien hiervoor had kunnen worden behoed, indien vroeger de vrouw kennis had gekregen aan onze Vereeniging en, daaraan deelnemende, ook haren toekomstigen of tegenwoordigen echtgenoot daartoe had bewogen. Daarom, vrien-

den! tracht vooral de vrouwen, tot wie gij in eenige betrekking staat, te bewegen. Vronwen! tracht gij vooral uwe vriendinnen tot leden te winnen, en gij zult misschien krachtiger medewerken aan de uitbreiding onzer Vereeniging, dan indien gij mannelijke leden gewonnen hadt.

Vrienden! wij naderen thans aan het einde van onze rust bij den Mijlpaal, en gaan straks weder ieder onzen weg. Volbrenge dan in het pas ingetreden jaar, wat gij misschien, door gemis van inzicht, in het vorige hebt nagelaten.

Maar, en dit moet ik menig lid dezer vergadering afvragen, hebt gij dan wezenlijk in het afgelopen jaar zoo weinig invloed gehad op iemand? Staat gij zoo geheel alleen en afgezonderd in de maatschappij? Ik zie hier meerdere werkbazen, die verschillende knechten onder hun bestuur hebben; hebt gij, bij de aanneming van eenen nieuwen knecht, ook gesproken over het misbruik van sterken drank? Misschien wel; want dit is uw eigen belang, in het voordeel van uw werk; gij weet wel dat gij beter gediend wordt door hen, die geenen sterken drank gebruiken, dan door zulken, die zich hiertoe nu en dan laten verleiden. Ik prijs het, indien gij dit tot eene voorwaarde maakt, dat niemand, die bij u dient, sterken drank gebruiken mag, en dat gij, bij het ontdekken van misbruik na uwe vermaning, hen wegzendt. Ik wenschte, dat door alle werkbazen deze maatregel werd in het oog gehouden, en zekerlijk zouden hierdoor vele rampen worden voorgekomen. Maar hebt gij hiermede genoeg gedaan? Er zijn onder uwe knechten ook, die huisgezinnen be-

zitten met kinderen, maar hebt gij dan ook, in het afgelopen jaar, aan hen tractaatjes en geschriften uitgedeeld, en getracht, hen tot het lidmaatschap onzer Vereeniging te bewegen? Ik vrees, dat ook hier weder, bij het terugzien op het vorige jaar, menig-een zich zal te beschuldigen hebben, want de aanvraag om die geschriften is niet zoo overvloedig geweest, als tot dit oogmerk zoude vereischt worden. Of hebt gij misschien niet genoegzaam het nut van die verspreiding ingezien? Uw knecht brengt dit tractaatje in zijn huisgezin, hij leest het zijne vrouw voor, op deze maakt het eenen krachtigen indruk, en zij prent het reeds vroeg hare kinderen in, of dezen nemen reeds zelven deel aan de voorlezing. Wat in onze nog gevoeliger jeugd eenen krachtigen indruk maakt, dit beslist dikwijls voor ons geheel volgend leven. Kunt gij voorzien, hoeveel goeds gij door het eenvoudig verspreiden van deze nuttige lectuur zoudt gesticht hebben op het toekomstige geslacht? Al werd ook uw knecht zelf hierdoor nog niet terstond bewogen om zich aan ons aan te sluiten, ligt laat de indruk der voorlezing of de toespraak der bewogene moeder op hare kinderen eenen indruk achter, die hen voorbereidt om later tot onze Vereeniging toe te treden, en misschien ijveriger leden te worden, dan gij zelven zijt. Bedenkt, dat het deelgenootschap aan onze Vereeniging en de middelen, die gij tot hare uitbreiding kosteloos verkrijgen kunt, zaden zijn, u door de Voorzienigheid ter hand gesteld om uit te strooijen, opdat gij, door rampen af te weren of te voorkomen, het geluk en welzijn van uwe naasten zoudt kunnen be-

vorderen. Blijft dan niet werkeloos, maar zaait ijverig, en vertrouwt dat de Hemelsche Vader op uw uitgestrooid zaad wel zijnen zegen en wasdom schenken zal. Kunt gij weten, of niet juist *gij* door de Voorzienigheid waart uitgekozen, om iemand voor de gevaren en den afgrond van het misbruik van sterken drank te behoeden, die nog in de verre toekomst op hem wachten en alleen aan het Alziend oog bekend zijn? En zoudt gij dan nalatig blijven! Is niet onze eerste Christenpligt liefde voor onze naasten? en hoe kunnen wij deze beter bewijzen, dan door hen voor gevaren te behoeden, en hun geluk en welzijn door onze pogingen te bevorderen?

Nog eens dus, wie als werkbaas, of in welke betrekking ook, invloed hebt op anderen, wij staan hier aan den Mijlpaal des levens. Ziet dan terug op de afgelegde baan, en ieder vrage zich zelve, of hem, bij dit terugzien, ook heldere sterren tegenflonkeren in de zoodanigen, op wie hij zijne pogingen om nuttig te zijn en zegen te verspreiden niet vruchteloos heeft aangewend, en wie hij, door hen tot deelneming aan onze Vereeniging te bewegen, misschien voor drukkende armoede en ellende heeft behoed, en in hun welzijn en tevredenheid bevestigd; of, zoo al zijne pogingen niet terstond gelukt zijn, hij worde niet ontmoedigd en vertrage niet in het goede te bevorderen, maar verwachte, even als de landman, de ontkieming van het uitgestrooide zaad van hooger zegen af. Of is misschien voor eenigen uwer deze terugblik donker? hebt gij u inderdaad te beschuldigen, nalatig te zijn gebleven? Welaan! straks verlaten wij weder den Mijlpaal en

wandelen verder. God opent u, bij de intrede van dit nieuwe jaar, weder eenen nieuwen weg; zorgt, dat als gij bij het einde van dit jaar weder op het afgelegde pad terugziet, gij bij u zelve zeggen kunt: »nalatig ben ik niet geweest; ik heb gezaaid, wat mij gegeven was, en al heb ik ook van mijne pogingen nog niet alle die vruchten gezien, die ik wenschte, *de wasdom komt van boven.*»

Maar, zijn het dan alleen kennissen, bedienden of knechten, waarop gij werken kunt? Menigeen heeft nog dierbaarder panden, heeft eigen kroost en kinderen. Vaders en moeders! ik vraag het u, zoude het onverschillig zijn, hen bekend te maken met de werkjes en het doel onzer Vereeniging, al zijn zij ook te jong om nog daarvan lid te worden? Het is waar, kinderen worden niet in onze Vereeniging opgenomen en zij moeten zekere jaren bereikt hebben om te kunnen toetreden; maar jongelieden kunnen toch voorloopig op eene afzonderlijke lijst inteekeenen, en waarom zoudt gij nalaten, hen vroeg met de gevaren van den sterken drank bekend te maken? Zoudt gij hun niet eenige der tractaatjes, (waaronder hiertoe bij uitnemendheid geschikte zijn *) ter lezing in handen geven, en hen daardoor welligt tot ijverige leden van onze Vereeniging voorbereiden? Ik moet veronderstellen, dat dit door velen, misschien de meesten uwer, verrigt is, doch ik verwijze weder op den Mijlpaal, waarbij gij op dit oogenblik ver-

*) Onder dezen durf ik vooral aanbevelen N°. 5. *God tcekent de zondaars*, N°. 7. *De hut aan zee*, N°. 11. *Herman en Doortje* en N°. 15. *Het ingezonken graf.*

toeft; ziet dan terug op de afgelegde baan, en onderzoekt u zelveu.

Doch er is nog iets, waarover ik een enkel woord spreken moet. Er bestaat in deze stad eene hoogst nuttige inrigting, van onze Vereeniging uitgaande, de *spaarkas voor den behoeftigen werkman*; en deze wordt te zeer verwaarloosd.

Het schijnt, dat deze inrigting niet algemeen genoeg bekend is. Zij bestaat hoofdzakelijk hierin, dat ieder afschaffer, die in den winter voor zijn huisgezin met moeite het noodige bij kleine partijtjes duur moet inkoopen en dan nog somtijds slechte waar bekomt, in de maanden van betere en ruimere verdiensten, wekelijks eenige penningen, welke hij misschien vroeger gewoon was aan jenever te verteren, inbrengt, waarop hij in den loop van den herfst aan de bestuurderen vragen kan, hetgeen hij voor de som van zijne opgespaarde penningen tegen den winter verlangt, hetzij aardappelen, turf, deksel enz.; hetgeen dan, in het groot uit alle bijeenverzamelde penningen ingekocht, hem tegen inkoopsprijs, voor den winter wordt afgestaan. Hij verkrijgt daardoor betere en overvloediger waar, voor minder geld, voor geld, hetgeen hij in den zomer heeft afgezonderd, en dat hij in den winter, wanneer de verdiensten schaarscher zijn, niet behoeft te betalen.

Wie hieraan deel hebben genomen, hebben het weldadige dezer inrigting genoeg erkend; maar deze spaarkas kan alleen bloeijen en weldadig werken door ruimere deelneming; want hoe veel meer men in het groot kan opslaan, hoe goedkoopere prijzen bij goede waar men gewoonlijk bedingen kan. De

nog steeds flauwe deelneming in deze weldadige inrigting, waarvoor de bestuurderen uit menschlievendheid zich geene geringe moeite en tijd getroosten, doet mij vermoeden, dat hierop, misschien door onbekendheid, niet genoeg wordt aangedrongen.

Ik rigt vooral dit woord ook tot de werkbazen, die bij hunne knechten hierop eenen nuttigen invloed kunnen uitoefenen, en hen hiertoe aansporen. Zouden niet dikwijls eenige werklieden genegen zijn, bij hunnen werkbaas in voordeeliger tijden van het jaar een zeker gedeelte van hun loon te laten staan, om het in de spaarkas te brengen, indien zij vreezen, dat dit hun door de vingers mogt glijden? is dit beproefd? is hierop aangedrongen? hebben zij, die zelve door ondervinding het voordeel hiervan hebben leeren kennen, anderen hiermede genoeg bekend gemaakt en tot navolging aangespoord?

Ik zie hier, onder u, vaders van huisgezinnen, wien het in den winter zuur genoeg valt, om de weinige penningen te verdienen, waaruit het sobere schrale maal voor vrouw en kinderen duur moet worden aangekocht. Valt het u niet bitter zwaar, bij de schrale sobere kost uwe kinderen te zien verkwijnen? Huisvaders! wij staan, na het einde van het jaar, bij den Mijlpaal der herinnering; viel het u dan indedaad in den afgeloopen zomer zoo moeilijk, iets af te zonderen, waarmede gij in den winter uw vrouw en kroost van beter en ruimer voedsel kondet voorzien, of hen tegen de koude beter hadt kunnen beschermen? Maar valt het u dan in den winter, bij schralere verdiensten, niet dubbel zwaar, om nog meer geld te moeten uitgeven dan gij door spaar-

zaamheid in den zomer hadt kunnen bijeenvergaderen? Huisvaders! bedenkt, dat gij verantwoordelijk zijt voor het welzijn van uw huisgezin, voor de gezondheid van uw kroost. Maakt er dan gebruik van in een beter jaargetijde, als eene weldaad te meer van deze Vereeniging, opdat, wanneer gij weder aan het einde van dit jaar bij den Mijlpaal der herinnering vertoeft en terugziet, gij u niet over ziekte of wel over het verlies van uw kroost, door gemis van het noodige voedsel veroorzaakt, zult te beklagen hebben.

Doch ook voor u, gasten! dier hier gekomen zijt, en nog niet hebt kunnen besluiten om deel te nemen aan onze Vereeniging, ook voor u heb ik nog een woord. Gij hebt, hoezeer onze zaak niet ongenegen, want dit bewijst uwe tegenwoordigheid, tot nog toe u onthouden om toe te treden; misschien, dewijl gij dit voor u van geen genoegzaam belang rekendet, omdat gij u sterk genoeg waant, aan de verleiding van sterken drank altijd tegenstand te zullen bieden, of omdat gij u door meerdere schijngronden liet afhouden; misschien ook wel, omdat gij u zelven nog niet zeker genoeg acht, in alle gevallen de verleiding te kunnen wederstaan en uw eens gegeven woord op den duur gestand te doen. Gij dan, die denkt, dat het lidmaatschap voor u onnoodig is, omdat gij toch reeds van den sterken drank een afschuw hebt, gij hebt gehoord, dat, indien wij lid worden van deze Vereeniging, dit niet zoozeer voor ons zelven is, maar vooral ook voor anderen; dat wij in de maatschappij eenen kring wenschen daartestellen, waar de sterke drank met alle zijne schrikkelijke gevolgen buiten is gesloten; omdat wij, eens lid geworden

zijnde, met krachtige middelen gewapend zijn, om, zoowel door eigen voorbeeld; als door het uitdeelen van geschriften der Vereeniging, die ieder lid kosteloos bekomen kan, op anderen te werken en hen tot deelneming te bewegen — gij hebt dit gehoord, en toch weigert gij toetreden tot ons verbond?

Wij staan op dit oogenblik, na het einde van het afgelopen jaar, bij den Mijlpaal, ter herinnering aan onzen levensweg; ik vraag het u, kunt gij bepalen, indien gij het vorige jaar reeds waart toegetreden, hoe dikwijls u misschien hierdoor de gelegenheid geschonken ware geweest om ook anderen te bewegen, en welligt in de toekomst voor de grootste rampen te behoeden? Denkt bij u zelve na, of thans, bij het terugzien op dit vervlogen jaar, het u eene genoegelijke gedachte zoude zijn, indien gij het bewustzijn hadt, hiedoor misschien te hebben medegewerkt om een huisgezin voor de schrikkelijkste rampen te bewaren, hetwelk gij nu welvarend en gelukkig zoudt hebben kunnen zien.

Doch nog meer, denkt niet, dat gij alleen daarin zijt te kort gekomen, dat gij u van de meerdere gelegenheid hebt verstoken om langs dezen weg op anderen weldadig te kunnen inwerken. Gij hebt ook door uw voorbeeld schade gedaan. Weet gij, wie zich hierop beroepen en achter dit voorbeeld verschuilen kan, dien gij, door zelve voor te gaan, misschien zoudt gewonnen hebben? Bedenkt, welke indrukken uwe weigering om toe te stemmen kan geven aan uwe kinderen, uwe aanverwanten, uwe bedienden! Ofschoon onze zaak misschien niet ongenegen, kunt gij ons hierdoor sterker tegenwerken,

dan gij welligt zelven vermoedt, en gij wilt toch voortgaan, door uw voorbeeld ons te wederstreven?... Ik heb het reeds gevraagd, doch herhaal het voor u andermaal, leven wij dan alleen voor ons zelven? of, indien ons door de Voorzienigheid eene gelegenheid wordt aangeboden om op anderen weldadig te werken, mogen wij dit dan versmaden? Kunt gij vooruitzien, wien gij hierdoor in latere tijden zoudt kunnen behoeden van het verderf? Leest gij in de toekomst, en kent gij de plannen der Voorzienigheid, die ook uwe paden geleidt, welke gelegenheid Zij u langs dezen weg kan aanbieden om een weldoener te worden voor menig huisgezin, een weldoener der menschheid? Of zoudt gij, eenmaal ook bij uwen laatsten Mijlpaal aangekomen, en op alle vroegere jaren met grootere helderheid, maar ook met grootere naauwgezetheid terugziende, niet welligt menige duistere plek in uw leven ontwaren, waarvoor gij langs dezen weg hadt kunnen bewaard worden door nuttig geweest te zijn, waar gij geluk en zedelijkheid hadt kunnen bevorderen, door mede te strijden tegen den grootsten kanker in de maatschappij, tegen den aartsvijand van alle welvaart en zedelijkheid, maar hetgeen gij om ijdele schijngronden of uit laauwheid in uw eerste Christenplicht, liefde tot uwe naasten, hebt nagelaten!

Bedenkt dan, wat gij doen zult. Thans hebt gij niet meer de versooning van onwetendheid; het is u bekend gemaakt. Ziet toe, of gij de u aangeboden gelegenheid om nuttig te zijn in de maatschappij, om met ons mede te werken ter bevordering van welvaart, deugd en geluk, die door den

sterken drank worden verwoest, of gij ook nog dit aangevangen jaar de gelegenheid versmaden zult. Gij weet niet, of zij bij den volgenden Mijlpaal u nog eens zal worden aangeboden; maar dit weet gij zeker, dat, zoo gij dien moogt bereiken, hij dan tegen u getuigen en u zal aanklagen bij God, als die geweten hebt goed te doen, maar het hebt nagelaten.

Maar ook gij, die u zelven nog niet sterk genoeg acht om deel te nemen aan onze Vereeniging! ik prijs uwe naauwgezetheid en bedachtzaamheid, want door uwe belofte te schenden, zoudt gij u dubbel schuldig maken; maar indien gij dan zelven geene krachten genoeg gevoelt, om altijd aan de verleiding weerstand te bieden, die u in een grondeloozen maastroom zoude kunnen storten, gevoelt gij dan geene dubbele behoefte om u vast te klemmen aan hen, die uwe zwakheid kunnen schragen, en u aan te sluiten aan de Vereeniging, waar gij door lezing van hiertoe nuttige geschriften en door het hooren van toespraken, steun en kracht ontvangt om te staan en mede te strijden? Gij aarzelt om toe te treden, en vertrouwt uwe eigene krachten niet om te volharden? Bedenkt, dat gij voortwandelt langs den rand van eenen afgrond, waarin gij zoudt kunnen verloren gaan. Kent gij de verleidelijke kracht van den sterken drank? Meer dan één treffend voorbeeld heb ik waargenomen, waar het aanbieden van één enkel glas jenever genoegzaam was om den onbedachtzamen en onvoorzigtigen te doen vallen, wien ik later als krankzinnige ten gevolge van herhaalde dronkenschap op de jammerlijkste wijze heb zien sterven. Waar gij u zelven zwak gevoelt en wantrouwt, is het daar

niet de allereerste pligt om de middelen aan te grijpen, die God zelf u aanbiedt om uwe zwakheid te sterken en waarop Hij (duizenden voorbeelden getuigen het) ook Zijnen zegen schenken wil, wanneer het met het oog op Hem geschiedt?

Of twijfelt gij misschien nog wel aan het nut van onze Vereeniging? Ziet gij dan niet rondom u den jammerpoel van ellende, door het gebruik van sterken drank te weeg gebracht? Reeds meer dan 6000 leden telt onze Vereeniging, en zoo verre zij allen hunne belofte hebben gestand gedaan, is deze pest in de maatschappij uitgesloten en heeft opgehouden haren verderfelijken invloed bij hen uit te oefenen. Bij vele anderen is een gevoel van schaamte ingetreden om sterken drank aan te bieden, en zijn schadelijke invloed is meer algemeen erkend. En kunt gij dan nog twijfelen of onze Vereeniging nuttig zij? Kunt gij dan nog weigeren mede te gaan, waar gij anderen ten nutte der menschheid ziet werken? Twijfelt gij nog? Onderzoekt dan onze geschriften, leest daar de dankbare verklaringen van geredde huisgezinnen, en de aandoenlijke woorden van vele nu gelukkige huismoeders, en indien gij wilt overtuigd worden, zult gij de stem der waarheid niet langer wederstaan.

En nu, mijne vrienden! hoorders en hoorderessen! wij staan aan het einde van onze rust bij den Mijlpaal, waar wij onze wegen in het vorige jaar hebben herdacht; moge deze herdenking voor u allen niet onnuttig geweest zijn, u tot werken hebben aangespoord, en zoo eens rijkelijk vruchten aanbrengeu. Het nieuwe jaar is ingetreden, en ieder bewandele

weder nadenkend zijnen weg, doch vergete daarbij niet, dat wij eenmaal allen aan onzen laatsten Mijlpaal aanlanden. Dan zullen wij wel het einde, maar niet allen evenzeer het doel hebben bereikt, waarnaar wij streven; daar zullen wij wel rusten om op den afgelegden loopbaan terug te zien, maar niet verder voorwandelen; daar zal ons niet alleen gevraagd worden, wat wij gedaan, maar ook wat wij nagelaten hebben te doen, en of wij bij de ons toevertrouwde talenten nog anderen hebben overgewonnen. Bedenkt dan allen, wat gij al of niet ten nutte uwer medemenschen nog kunt uitvoeren, en vertraagt niet; want niemand weet, of voor hem zelf, of voor anderen, op wie hij nog zoude kunnen werken, deze Mijlpaal niet de laatste zijn zal.

